

[9]

Andr. Haberl)

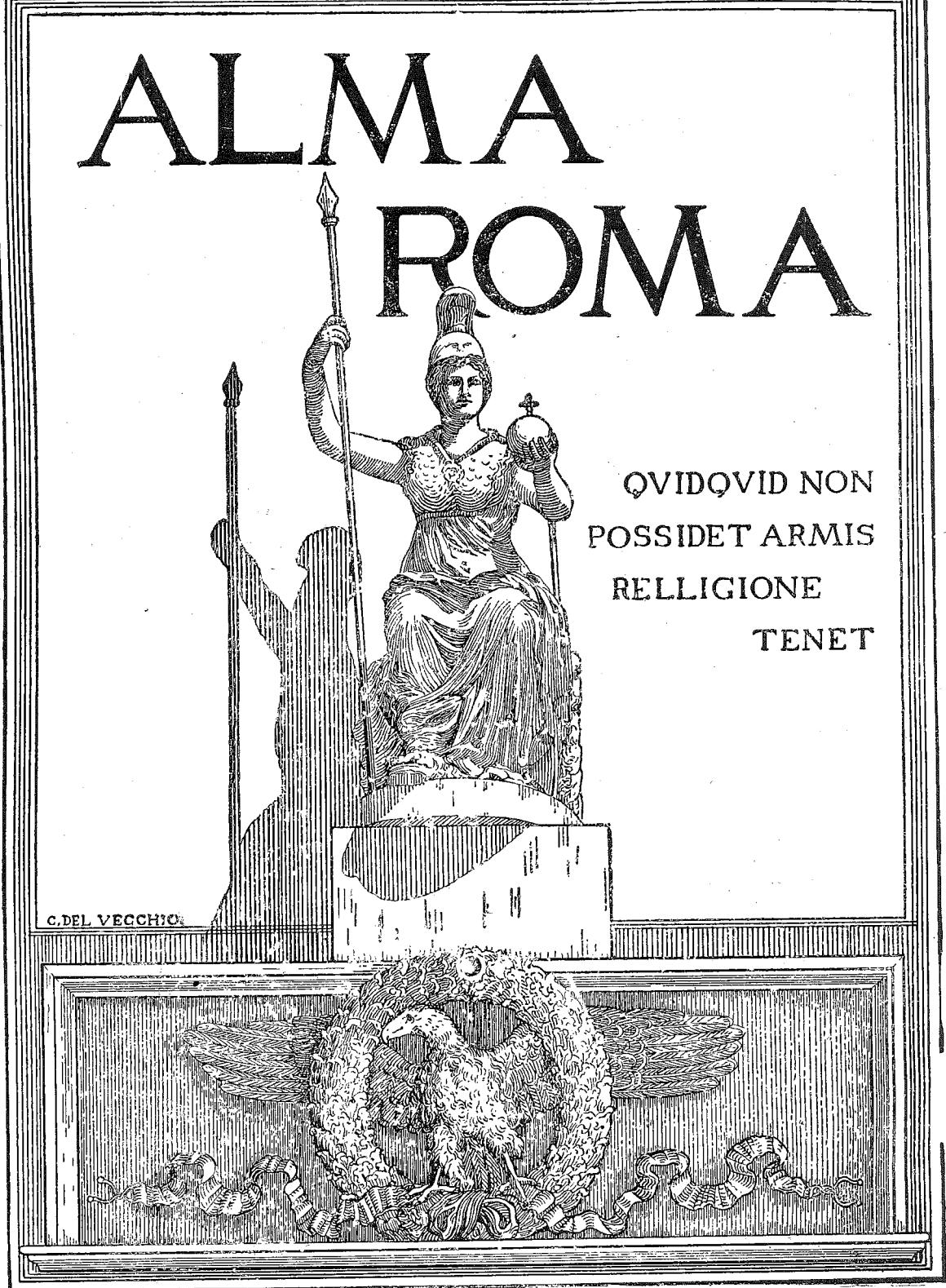
agis, rerum dulcissime?
e censem h̄ic stare?
e voluptas est tantae
gori.
ror, quando tam frigi-
ventus.
vellem hanc peractam

paululum. Brevi dilu-
iam jhauriendi ex hac
ernum est, bonum, ve-
verba dedit. (*Dum hic*
pilam edictum solvit
elinquantur).
m est, sive quid aliud;
tale, ut in hoc frigore
Utinam semper mecum

! Tenedum. Mihi pro-
umspiciens): Fiet. Sed,
c incedit via? (*anxius*)
onspicis?
hi centurionem memo-
?

visti? Quadratum non
cognitum habeo peni-
lus est?
nimum. Quamquam
urrere; utrumque pol!

ud crediderim. Nego
em esse strenuum.
: Quid dicere tu ausus
no honorem detraxeris!
dico...

Pro "ALMAE ROMAE,, Sociis

apud Commentarii Administratorem opuscula latine scripta venum dantur,
pretio quod sequitur:

JOSEPHI FORNARI **Communia vitae.** Phrases et formulae ad latina col-
loquia instituenda:

Fasc. II: *Voces animalium, De officiis.* – Lib. 3,00.

JOSEPHI FORNARI **Fridianus** et **Francisculi prandium,** Milesiae
fabulae scenis accommodatae apud ephebea facile agendis. – Singulæ
lib. 1,2.

HERMINII IACOBELLI **In campo latinitatis novi flores.** – Si tegu-
mento solut. lib. 5; si xyлина structura aureoque titulo decorat., lib. 6.

I. B. FRANCESIA **Euplius, Ad Romam,** Actiones dramaticae. – Sin-
gulæ lib. 1,50.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus
pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integralm ALMAE ROMAE Col-**
lectionem habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXV,
paucorum exemplarum quae supersunt pretium constituimus libella-
rum 275 pro Italia; pretium duplicatum, libell. Italic. scilicet 550, pro
gentibus.

Hæ vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam
syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite*, requiren-
dae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del
Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est non sinit ut
foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Premium subnotationis ann. MCMXXVI est pro Italia libell. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; *ante solendum rectoque tramite mittendum ad IOSEPHUM FORNARI doctorem, Romanam, 12, Via del Governo Vecchio, 96.*

SOCIIS ET LECTORIBUS

COMMENTARIII NOSTRI HUMANISSIMIS

Solent diaria et commentarii, sub anni exitum, sponzionibus et promissis abundare, imo dona offerre, ut lectorum animos sibi vincire magis valeant. Non ita nos, qui in incoepitis nostris assidue sedatoque corde perseverantes et ad finem illum unice tendentes, quem animo, opus ineuntes, conceptum habuimus unum paeconium quaerimus, non nobis quidem, sed universae humanitati profuturum, scilicet latinitatis.

Novo igitur anno expleto, in nobis ipsis nos colligimus, et viae obstaculis inspectis, quae feliciter superavimus, quaeque adhuc vincenda sint, inde operis partes decernimus in futurum aggrediendas easque fidelibus sociis aliquique qui sive per eos, sive sponte sua ad nos sint fidenter accessuri, quasi in prospectum primo novi anni fasciculo subponimus.

Tanta namque est fides in iisdem posita, ut a quovis lenocinio atque oblectamento abhorreamus; tantumque de eorum dilectione, animique erga hanc ALMAM ROMAM nostram adhaesione, est nobis persuasum, et ne dubitemus quidem ab iis aliquod, quum necesse sit, repetere sacrificium. Nonne ipsi viderunt, nonne considerarunt quot in assumenda et persequenda provincia nostra passi prius nos fuerimus sacrificia?...

Haec equidem maxime de re oeconomica non levia fuerunt, nonnullis praesertim abhinc annis, quum cuiusque generis et officii pretia ingentissima in

dies facta sunt, nos tamen in immutatis subnotationis conditionibus perstitimus. Atvero num nobis licebat ad incitas demum nos redigere, atque inde ad integrum adducere labores nostros, pro quibus annos duodecim non sine fructu sudavimus et alsimus?

Oportuit itaque, vel leniter, antiquum subnotationis pretium passim novare, quod, re considerate persensa, denique constituimus prout sequitur: Pro Italia libell. 15; pro Civitatibus Foederatis Americae septentrionalis et Canada doll. 3; pro ceteris nationibus summam italicas libellas 30 exaequantem.

Neque abest spes fore, ut illi quibus potestas est, in *Patronorum* commentarii nostri numerum adscribi velint, summam libellas centum italicas exaequantem mittentes, vel socios novos quinque saltem adportantes.

Quamquam autem « ingravescens haec annonā », cum conditionibus nunc vulgo in usu comparata, minima procul dubio est, peculiarem tamen favorem erga antiquos socios largiri voluimus, hac lege, ut iis qui subnotationis pretium mittant ante finem huius mensis Decembris, summa eadem sit atque superioris anni.

Denique et facultas omnibus data est ALMAM ROMAM *per integrum annum MCMXXVI gratuito habendi*.

Apud omnes notissima est officina illa libraria Taurinensis, quae ab eo qui ipsam iam ante saeculum condidit, Petri Marietti nomen retinuit, atque opera innumera a litteris ad artem, a sacris disciplinis ad ius universum, a philosophia ad historiam atque orationem edidit. Qui igitur ab eorum elenco, qui per diribitoriam chartulam duplē Augustae Taurinorum (*Via Legnano*, 23) requisitus statim mittetur, intra currentem Decembris mensem et Ianuarii futurum selegerit atque acquisiverit volumina, cuius summa sit, iuxta locorum ordinem, quem supra descriptimus, libellarum 75, doll. 15, libellarum 150, ALMA ROMA *per integrum annum MCMXXVI gratuito fruetur*.

Restat ut bonae voluntati nostrae et vestra, quemadmodum pro certo habemus, respondeat, o socii et lectores; quibus interim imminentes Natalicios Domini dies et novi anni singulos, faustos, felices ex animo ominamur!

De latinarum litterarum historia paelectiones¹

VII.

Litterarum reliquiae in vita privata pri scorum Romanorum. I. *Proverbia rei rusticæ - Carmina popularia.* - II. *Meditrinalium et Fescenninī versus.* - III. *Carmina triumphalia.* - IV. *Nae niae - Laudationes funebres.* - V. *Carmina convivalia; num ex huiusmodi carminibus fabulae de Romanis illus tribus viris manasse dicendae sint.*

I. Postquam in rerum religiosarum finibus indicia et reliquias litterarum collegimus, perpendimus, illustravimus, iuvat in alias quoque oras regionesvitae communis intropiscere, ut ibi etiam indicia et quasi semina humanarum artium deprehendere possimus. Et primum omnium si in vitam quotidianam agricolarum et artificum inspiciamus, carminula quaedam occurrit nobis, non indigna quae in memoriam revocentur. Nam Festus (p. 93 M. = 66 Te. D. P.) de pueris flaminum ministerio addictis loquens, memorat, *Flaminium Camillum* appellari puerum ingenuum patrem, et matrem,² qui Flaminii Diali ad sacrificia praeminstret; subiungitque ex aliorum sententia, omnes pueros ab antiquis *Camillos* appellatos esse, sicut habetur in antiquo carmine, quum pater filio de agricultura praeciperet: *Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra, Camille, metes.* Idem canticum rusticum adfert Macrobius in *Saturn.* V, 20, 18, ubi librum memorat vetustissimum carminum, qui ante omnia quae a Latinis scripta sunt compositus ferebatur; subiungitque inde Vergilius, veterum sibi ornamenta trahentem derivasse illud suum: *hiberno laetissima pulvere farra, laetus ager* (*Georg.*, 1, 101).³ - Quod car-

men qui secum aure sua quodammodo auscultet statim numerum deprehendet, quatuorque κῶλα facile distingueat, binis ictibus signata. Perperam profecto Baehrensius (*Fragm. poët. Rom.*) anapaesticum pedem audire sibi visus est, nec minus erravit Frid. Marxius (*Zeitsch. f. österr. Gymn.*, 1897, p. 63) senos ictus iambicos audiri adfirmans; ipse Leo (*D. Saturn. Vers. in Abhandl. Göttingensibus*, 1905)cola distinguens. *hiberno pulvere verno - luto grandia farra*, quae duo cola unum versum efficiant, non sat probabilem viam secutus videtur. Prudentius Norden in celebri opere, cui titulus *Röm. Kunstprosa* (p. 159) de soluta oratione non sine rhythmo loquitur, consentiente Haulero, *Zur dlt. röm. Lüt.-Gesch.*, in *Festschrift für GOMPERZ* (Vindobonae, 1902, p. 389), qui ἀρχαϊκῶς scribendum coniecit hoc modo: *hibernod pul verid - vernod luto - grandia fara - casmīle metes*. Nos infra sermonem instituemus de prisco saturnio versu, et concludemus hīc non *rhythmicam prosam*, sed versus saturnios prioris formae genesisque, agnoscendos esse.

Habes, hīc, lector suavissime, vetustissimi carminis rustici exemplum; unum exemplum, sed multa huiusmodi cantica vulgaria exstisset, facile conici potest. Coniecturam firmabit Vergilius in Georgicis monens (2, 385):

*Ausoniū... coloni
Versibus incomptis ludunt risuque soluto,
Oraque corticibus sumunt horroenda cavatis,
Et te, Bacche, vocant per carmina laeta, tibique
Oscilla ex alta suspendunt mollia finu...
Ergo rite suum Baccho dicemus honorem
Carminibus patriis..,*

Nec verbis discrepat, re concinens, Tibullus, II, 1, 51:

*Agricola adsiduo primum satiatus aratro
Cantavit certo rustica verba pede.
Et, satur, arenti primum est modulatus avena
Carmen ut ornatos diceret ante Deos,
Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti
Primus inexperta duxit ab arte choros.*

¹ Cfr fasc. sup.

² Id est, cui pater et mater adhuc vivunt.

³ Cfr. SERVIVM DANIELINUM, ad hunc Verg. locum.

En habes h̄c quoque rustica verba versusque incomptos, at carmina laeta, in Bacchi aliorumque Deorum honorem, nec non simplicem avenam numeris concinatem; habes etiam personas horrendas cava tis corticibus sumptis, vel ora ipsa minio rubenti suffusa; habes cum cantu choreas et mollia oscilla ex alta pinu suspensa, qui mores iam antiquitus sane servabantur. Idem Tibullus in eadem elegia, post paucos versus, alia opera rusticorum memorat, et pueros verno de flore coronas facientes Laribus imponendas, et pueras laneis pensis coloque intentas, fuso opus adposito pollice versante, et textrices adsiduae Minervae, ut ille ait, operatas; quarenum aliqua *cantat* et adplauso latere tela sonat;¹ en igitur canticum textricis inter cetera vulgaria carmina adnumerandum.

Denique revocemus in memoriam Horatii iter Brundisium (*Sat.*, 1, 5) et noctem a qua mali culices sanaeque palustres somnos avertunt, dum absentem amicam *cantat* nauta, multa vappa prolatus, et cum eo certatim *concinit* viator; et habebis etiam *cantiones amatorias*, ne ulla recentioris popularis musae exempla etiam vespertinis temporibus desideres.

Quid plura? Non deest etiam cantilena nutricum infantes motu cunarum sopianum; nam Scholiasta ad Persii Satiram tertiam (v. 16), ubi vox occurrit « lallare » memorat voces nutricum: *lalla, lalla, lalla, aut dormi aut lacta.*² Manifestum est, vulgo omnia paene momenta vitae, tum laeta tum tristia, cantum quemdam suum nulla non aetate habuisse!

(*Ad proximum numerum.*)

FELIX RAMORINUS.

¹ Cfr. Non., I, s. v. « Sarcinatricis »; non ut quidam volunt « Sarcitricis » quasi a sarcendo, sed magis a sarcinis, quod plurimum vestium sumant. Varro *ōvōs λύπας: homines rusticos in vindemia incondita cantare, Sarcinatricis in machinis.*

² Lactare proprie est italicice « allattare »; contra lac sugere dicebatur *lactere* (*Romulus parvus atque*

DE ANNIS SANCTIS

Annus sanctus vigesimi saeculi primus.

Et nos, dum annus festino pede ad finem labitur, ad pedes Pii XI Pont. Max. pro voluti, Ei magnas gratias agere laetantes volumus, maioresque pro munera habere pollicemur, quas aliquando referre posse confidimus. Ei enim prae ceteris sunt plurimae agendae gratiae, eo potissimum nomine, quod divina prorsus confidentia annum sanctum inchoaverit et Christianarum missionum specimen sit ausus, rexerit atque ad finem usque feliciter conducerit.

Omnis sane adhuc recordamur, qua animi anxietate primum Eius voluntatem accepimus, quum omnis generis difficultibus tunc esset Petri Sedes circumdata, et molestis improbrum ventis vexata. At Ipse sui admodum securus, ad caelum respiciens, suoque fato confisus, ad suos alacer conversus, ut olim Caesar timenti nautae dixisse fertur, elatiore voce suos compellat: « Duc in altum! Quid times? Petrum vehis! ».

Namque Pius XI P. M. haud sui temporis nescius, quinimo in primis acrioris iudicii, hominum pietatem optime noverat; itaque omnibus fere obstantibus, divino consilio unice fretus, Annū Sanctū, miro ausu, et Sancti Petri Portam, in tempore, aperire statuit atque adeo, etiam si infernorum potestates horribiliter fremebant, et caelum terramque movere conabantur, earum vires se frangere posse confisus est. Eventus eius spem feliciter confirmavit. Populus enim, incredibili laetitia gestiens, pontificem Maximum, qui Annū Sanctū sollemiter auspicatur, ad-

lactens, uberibus lupinis inhians, Cihatil., 3, 19. Sed ut apud Nonum locus Livii Andronici legitur: *Ego puerum interea ancillae subdam LACTANTEM meae ne fame peribitat*, ita vulgo *lacta dici* poterat pro *lacte*.

clamatibus omnibus Romae Ordinibus, accipit ineuntem in Petrianam aedem, pro christiano populo enixis precibus exortatur.

Eum, a multis Cardinalibus circumdatum atque Episcopis, cives ovantes salutant et felicioris veluti temporis instauratorem terque quaterque extollunt. Haec ipsa universalis populi Romani exsultatio maior in dies crevit, et singulis diebus mirum in modum concorditer floruit.

Sic palam apparuit, falso alienae voluntatis Italos fuisse insimulatos, quibus alte est persuasum Pontificem Romanum et Italicae dignitatis adsertorem divina virtute coaluisse, nec convelli sine exitio convellentium posse. Nec quidquam profuit osoribus Anni Sancti, fusum per Italianam atque exterias nationes nuncium, ortas apud nos esse seditiones, motus undique civiles, vitam omnium in periculis versari. Omnia haec eo omnino contendebant, ut populi sic falso deterriti ab Urbe prohiberent. Itali vero mirabile patientiae signum ediderunt et magnum in patriam religionem amoris testimonium.

Hilari enim vultu primos hospites peregrinos exceperunt ac sincera voluntatis suae significatione, ubique gentium, amice salutabant. Nihil uspiam in Urbe securius, nihil alibi honestius nihilque magis decorum. Omnes sine periculo ac tutissime procedunt, et suam libere religionem publicis etiam caeremoniis profitentur. Per vicos turmatim deambulantes offenderes, per templā, et per hospitia gratae incendentes invenires.

Tunc Italorum urbanitas et religio laudatur, et scriptis et voce sine invidia ultra diffunditur. Quo facto, qui mox erant adversarii, mutata vivendi ratione, rem prius taciti admirantur, et insigni rerum honestate ad veritatem compulsi, quidquid in Urbe fit maxime laudant, Pontificem Maximum, tanti consiliī auctorem, ad sidera tollunt, et simul immensam peregrinan-

tium frequentiam, modestiam et pietatem in diariis suis effusis laudibus narrant.

Itali autem exterorum exemplo recreati, cum suis episcopis et praepositis, ad Urbem religiose peregrinantur, ibique publica solemnique pompa, non semel, sed iterum iterumque precibus et canticis singula tempa ex ritu invisunt. Romani quoque, opportunitatem nacti, suam egregiam fidem, suumque in Pontificem Maximum obsequium aperte confitentur; et advenas, non modo propter urbanitatem, sed potius propter religionem, reverenter ubique habent et tractant, sed singulos rerum urbis ignaros dulciter erudunt, monent suaviter et amice veluti per manus deducunt.

Quam res mira et laudibus dignissima!

Italia, quae abhinc paucos annos, formidulosa hostibus

*inter totū laceratas pectore vestes,
Sanguineam tremula quatiebat lampade dextram,
et magno militum suorum impetu adversariorum cohortes impotentes evertit et supergressa est, nunc festivis vestibus induita omnes late populos accipit eisque monumenta sua citra invidiam ostendit!*

Singuli enim populi ex composito vel e dissitis regionibus Romam omnes pertinent, Basilicas sanctas ex ritu comiter invisunt, ad Vaticanas aedes veluti in paternam domum accedunt, ubi a Pontifice Maximo tenerrime excipiuntur. Quod caput est, unicum sane per tot saeculi exemplum, Pontifex omnes quotidie ore suo salutat, omnibus ad pedes suos provolutis cuncta fausta a Deo adprecatur. Quid dicendum de solleminibus quae, diversis temporibus, praesertim a mense Aprili ad Septembrem fere, fuerunt decreta pro iis, qui inter beatos vel sanctos recepti sunt?

Quod mirabile fuit, et vix posteris credibile foret, nihil accidit infandū, nihil hospitibus ingratum aut improbandum.

Magna in Urbe libertas, magnum in religione obsequium!

Quam bonum est et iucundum vel per compita adspicere vel per vias pacifice peregrinos incidentes, qui non turbatim, sed ut milites per ordines compositi, nunc precibus intendunt, nunc canticis, quae Deo passim in templis solvere solent. Modo Hispani transeunt, modo Lusitani, nunc Galli, ex suis variis regionibus, nunc Germani, nunc Poloni, maiori laetitia gestientes, quod in unam iterum gentem coalescant, nunc demum et ipsi Americani qui regionem incolunt septentrionalem, et qui exterorum olim dominium passi, se se in libertatem vindicarunt. Hi omnes post sanctas aedes ad Vaticanum festinantes convolant, et Pontifici dona religionis et pie-tatis libenter offerunt, et diuturnam incolumentem ex animo adprecantur.

Nunc denique Annus Sanctus, dum adhuc crescit in dies sacra populorum ad Urbem peregrinatio, fato suo, ut reliqua mortalia, ad terminum grandibus itineribus currit.

Quam vero bene clauditur hic annus, qui omnium sanctissimus merito a posteris vocabitur, qui exoriens, multis nigris nubibus circumdatus, gravibus nos tenuit in molestiis, temporum difficultatibus, hominumque improbitate! Sed pacatis divinitus ventis, quibus patria iactabatur, Pontifex suis in aedibus christianorum nationes securus amplexari potuit, eas undique evectas benigne alloqui et solari, atque identidem ad sancti Petri inter adclamaciones Urbi et Orbi omnia fausta ominari.

Unum restat, ut Parens et Christianorum Magister, suffragante Augusta Dei Matre, diu vivat et felix populo christiano intersit, eiusque precibus, aequus admisorum vindex, Deus, requiem curarum et laborum fessis mortalibus adferat.

Ave Pontifex! Ave, Pater, diu fortunatus vive! Et faxit Deus ut sis felix dignitatis nostrae defensor et incolumentis adsertor!

JUNIOR.

IOACHIMUS BERTHIER

Superiore anno, mense Decembri, Ioachimus Berthier, Ordinis Praedicatorum alumnus, Friburgi Helvetiorum in «Convictu Albertino» naturae concedebat sex et septuaginta annos natus. Huius praeclarissimi viri dotes in nostro commentario prosequi inopportunum atque inutile prorsus non est, eoque magis quod probatissimum scriptorem in familia nostra diu eum habuerimus.

In montium Sabaudiae oppido, cui vulgo nomen *Saint Germain sur-Talloires*, lucem aspexit Ioachimus sub finem anni MDCCXLVIII, nec bona animi indoles ei defuit, nec firmissima corporis constitutio. Adolescens adhuc, cum parentibus Genevam ditionis Helveticae contendit, atque Friburgi inter alumnos Maioris Seminarii est cooptatus studiorum causa; in quibus eius fuit diligentiae et assiduitatis, ut non semel eum Praeceptores fuerint admirati atque ceteris imitandum proposuerint. At eo discipulo non diu uti potuere, nam Ioachimus, Domino suadente, Lugdum iter arripuit habitum Fratrum Praedicatorum suscepturus, quorum demum regulam anno MDCCCLXXII sollemniter professus est.

A Thoma Zigliara, Patre Purpurato e Dominicana familia, Romam accersitus ut edendis sancti Thomae operibus adlaboraret, non modo in hoc negotium summa cum diligentia incubuit, sed et Religiosis, artis, archaeologiae et litterarum studiis totum se dedidit, maximum Italicum poëtam nostrum, inter alia, doctis elucubrationibus exornando. Studiorum Universitate, suffragante Leone XIII Pontifice Maximo, anno MDCCXC Friburgi Helvetiorum a fundamentis excitata, Ioachimus Berthier unus fuit ex doctoribus theolo-

gicae disciplinae; imo totius Universitatis acerrimus vindex exstitit et felix assertor.

Anno MCMV Romam remeavit, et in coenobium Sanctae Sabinae in Aventino monte se recepit, ubi vetustae illi Basilicae in pristinum statum restituendae assiduam validamque operam dedit, duobus ad hoc editis voluminibus, altero de templo, altero vero de coenobio, quibus in se ita omnium antiquitatis virorum peritissimum admirationem concitavit, ut Aventiniani templi novum splendorem maxime ille provexerit atque perficerit, «geniusque Sanctae Sabinae tutelaris» ab ipso summo Pontifice Pio XI appellari meruerit.

Labore demum senioque confectus, quum diem sibi supremum properare animadverteret, Friburgum repetiit, ibique deploratus occubuit, anno MCMXXIV ad finem vertente.

Longum sane est, at non parvi momenti, omnia Ioachimi merita enumerare, quae nobis tamen carptim tangere sufficiat, quum tot tantique viri summis eum extulerint laudibus.

Forti ingenio, nobilissimo animo ferrea que voluntate praeditus, varia studia, artis potissimum atque archaeologiae, excoluit, in eisque haud semel primas retulit. Dum Romae moratur, omnes bibliothecas, Vaticanam praesertim, perlustravit veterum documentorum, ethnici christianique aevi, scrutator acerrimus. Florentiae, quo etiam a Superioribus docendi causa missus fuerat, tenacem amorem concepit erga summum vatem Aligherium, qui in dies excravit quum Dantem tamquam Angelici Praeceptoris Thomae Aquinatis vocem numerose repercussam considerare coepisset. Itaque commentarium in «Divinam Actionem» acutis notis pulchrisque imaginibus locupletatum edidit, et senex iam propeque moriturus integrum Altissimi Vatis gallicam versionem publici iuris fecit; quo facinore ab ipso Italorum rege Italicae Coronae eques est salutatus. Cui

quidem versioni addenda est sapiens illa in Beaticem Portinari elucubratio, alia que scripta minoris molis, at non certe pretii.

Sed ut ad alia opera deveniamus, anno MDCCXCV splendidum volumen edidit, quod Bononiense S. Dominici sepulchrum, artis italicae admirandum sane monumentum, illustrat; illudque alii libelli brevi temporis intervallo sunt subsecuti, ut Critica illustratio de prima infernali saltatione» quae in monasterio quodam dominicano Basileae depicta conspicitur; et de «Triumpho S. Thomae», quem ad S. Mariae Novellae coloribus expressum admiramus, descriptio, theologico acumine artisque delicatissimo sensu concinnata.

Ad Minervitanum Urbis templum celebrandum magnum volumen anno MCMX exaravit, breveque post in lucem prodiere duo illa volumina de Templo eique adstructo coenobio Sanctae Sabinae, de quibus superius mentionem fecimus; et anno MCMXIX «Annales romani monasterii Sanct. Dominici et Xysti», duobus et ipsi voluminibus comprehensi.

Ad alia opera quod attinet clarissimi viri, ne longius ista enumeratio producatur, notatu precesteris digna cursim indicamus: «Tabulae synopticae totius Summae Theologicae S. Thomae Aquinatis» (MDCCXCIII); «Tractatus de Locis Theologicis» (MCM); «Il Catechismo del B. Angelico» (MCMXV). Insignia quoque opera veterum quorumdam Fratrum Praedicatorum iterum imprimenda curavit Berthierus noster, uti sunt, prece aliis: «Summa de donis S. Joseph» a P. Isidoro de Isolanis a. MDLII composita; «Mystica Theologia Divi Thomae» auctore P. Thoma a Vallgornera; «De Vita Regulari» opus egregium B. Humberti de Romanis, Quinti Praedicatorum Magistri, uno alteroque volumine constans.

Plura alia addenda forent de mira huius hominis industria in variis artium scien-

tiaeque disciplinis; sed hactenus dicta sufficiunt, ut quisque sine ulla dubitatione consentiat clarissimum virum impigro nec infoecundo labore totum se devovisse.

Fuit liberalis animi, excellentis ingenii, lepidi sermonis; statura procerus aspectuque pulcher admodum et venerabilis, dignus et ipse qui scalpro et penicillo memoriae commendaretur.

H. DEGL'INNOCENTI, O. P.

In honorem Sancti Ioannis B. Vianney a Parochis Mediolanensibus celebrata sollemnia

*Hoc erat in votis: Dominus pia vota secundans
Exaltat famulum sanctificatque suum.*

*Pectus adhuc suavi gestit dulcedine, mane hoc
Libata in templo gaudia nunc recolens.*

*Ars vici Parochus Sanctorum ascitus in album
Pontificis placito concelebrandus erat.*

*Principe quod Parochis constat Collegium in
[Urbe*

Civit ab extremis finibus usque suos

*Munere consocios in Martyris aede Fidelis,
Caesicolae oblatum thura precesque novo;*

*Namque Viannaeum exemplar validumque Pa-
[tronum*

Undecimus Parochis nunc Pius ipse dedit.

*En. quot eorundem Ticini ac Abduae ab oris
Huc pia convenienti urbis in aede cohors.*

*Spectaculum solemne! Viden' ut divite pompa,
Incessu et subeant atria sancta gravi.*

*Quisque gradus nacti sacris insignibus auctus
Serta Viannaeo texere honoris avet.*

*Evax! dum templum venerabile thure vaporat,
Cleri dumque hymnis harmoniisque sonat,*

*Et ruber Antistes Sacris operatur ad aram,
Patroni e summo splendet imago tholo,*

*Quam redimit circum lychnorum electricus
[orbis,*

*Nec non gemmarum fulgidus igniculis.
Oh quam pulcra Israel tua sunt tentoria!*

*[Cuique
Mira haec in caelum visio corda rapit.
Sed cum cessisses iampridem e limine vitae,*

*Orbe quâ adhuc toto, o Curio Sancte, viges?
Curque tot ac tantis cumularis honoribus,*

*[una
Ut caeli et terrae Te super astra ferant?
Martia non virtus, populi non caede subacti*

*Heroem Superum Te peperere choris;
Mactati at suadela scatens e pectore Christi*

*Emollire potens aenea corda quoque.
Strenuus aggredieris Pastor pro mystico ovili*

*Nendum agere, adsidue fortia quaque pati.
Mensa brevis famem, recubes quo nocte ti-*

*[gillus
Somnum abigit fesso, lympha aridoque si-*

*[tim.
Saevis oh! quoties aliena piacula flagris
Hostia virgineo in corpore munda luis.*

*Omnes hinc properant Ars vicum admissa
[fateri,*

*Quosque excepturus pervagil aede sedes.
Iudex atque pater, solamen dulce, magister*

*Aetereae sternens omnibus arcis iter.
Sic bene factorum series miranda tuorum*

*Nostri haud mortalis gloria coetus erit.
Te, o dive, aeterni vivax Pastoris imago,*

*Cui caeleste ambit nunc diadema caput.
Dum colit hac pompa, Parochorum suspecti-*

*[ordo,
Afflet ut in nobis spiritus usque tuus.
Auspice Te, Parochis confidimus affore sem-*

*[per
Pro grege dulce pati, pro grege dulce mori!
Mediolani, Pridie Idus Novembbris MCMXXV.*

CAESAR MAMBRETTI.
Praep. Paroch. S. Mariae ad Portam.

COLLOQUIA LATINA

De monstruoso recentioris vestis genere.

Legebam forte gravissima illa Dantis admonita, quibus ipse mulieres aetatis suae molestabat, eo potissimum studio, ut pudore deterritae, in rectum tramitem aliquando revocarentur. In illo ipso temporis momento, me a legendu interrupit Anselmus, amicus meus acceptissimus, qui multa suspiria ab imo pectore ducens, miseriam vitæ suæ sortem lamentaretur. — « Me, me, - aiebat, ingemiscens, - proxime ad saccum redigent uxor et filiolae!

— At quomodo? — admiratus adiunxi.

ANS. Omnes istae, veluti de composito, illac recto contendunt, ut improbis impensis suis in calamitatem praecipitanter corrueant.

Ego. Rem sane incredibilem narras. Namque moratas ipsas esse optime novi, et parvis admodum rebus contentas.

ANS. Fuerunt, et iam non sunt. Si vero de prudentia dicendum esset, tibi equidem assentire, et de animi virtutibus; at nunquam si de corpore molliter ornando. Quin imo, unum saltem exoptant, miro simul foedere compositae, ut undique incendant Arte laboratae vestes ostroque superbo!

Haud mihi sunt, ut nosti, attalicae divitiae; quum munera modesta obeam, rei familiari tuendae studio, si parvo vivam, esset sic satis. Nunc vero, nisi me adiuvet Deus, mox ad pudendam inopiam deferar. Ad quem ego sic miseriis actus, confugere possum, qui me suis modo consiliis subblevet?

Ego. Istis si tantum esset, plurima darem! Quid dicam? Ego te tuasque misérias maxime deploro. Haec tandem tristia tempora transibunt, et speramus, ut patres nostri dicebant, fore ut post nubila, redeat

Phoebus. Nihil utique novi sub sole, nec tristia. Verum ausculta, quae Aligherius noster, severissimis equidem verbis, in carmine suo immortali, in mulieres suae aetatis invexit, quod plus aequo luxuriosibus vestibus uterentur.

ANS. Lege! Te enim vacivis auribus auscultabo. Haec forte olim animi causa, meminisse iuvabunt.

Ego.

... Iam cerno futurum
Ecce brevi tempus, quo prohibere iuvat
Ex cathedra Florenti effrontibus ire
Laxo ostentantes ubera nuda simi.
Quae saracena unquam, quae barbara foemina
Fadacta est
Censuris tegeter corpus ut ante mares?
Si scirent illae quod praesto sidera cogant,
Auribus acciperes nunc utulare suis!¹

ANS. Quam probe, et quam egregie noster est recentiorum commenta adgressus! Quam apte effrontibus mulierculis nostræ aetatis! At quae vestiendi ratio est unquam faetidior, et minus sane Italorum ingenio accomodata?

Ego. Quid causæ est, diceret Horatius,

Merito quin illis Iuppiter ambas
Iratus buccas implet neque se fore posthac
Tam facilem dicat...

ANS. Et ego adderem... votis ut praebat aurem?

Ego. Horatius est optime cum Aligherio componendus, qui eamdem causam actiando, mores corrigere nitebatur.

¹ Licet et rescribere ipsa Aligherii carmina. Loquuntur Forense amicissimum poëtæ:

Tempo futuro m'è già nel cospetto,
Cui non sarà quest'ora molto antica,
Nel qual sarà in pergamo interdetto

Alle sfacciate donne fiorentine,
L'andar mostrando con le poppe il petto.

Quai barbare fur mai, quai Saracine,
Cui bisognasser, per farle ir coperte,
O spirituali o altre discipline?

Ma se le svergognate fosser certe,
Di quel che il ciel veloce loro ammanna,
Già per uirlare avrian le bocche aperte.

(Purg., c. 23).

ANS. Optime tu loqueris. Quaestio enim nostra semper cordatioribus probatissima fuit. Cui bono? Et prudentiores ipsae foeminae hanc turpem vestiendi rationem indignantur, et saepe malis quoque verbis improbant; attamen, licet repugnantes, ambas semper auriculas apponunt.

Ego. Quid dicas?

ANS. Ita est! « At bona pars hominum decepta cupidine falso » ut scripsit Horatius, perverse incedit, atque alte praedicit, ut olim turpissimus ille vir, qui in clamat: Video bona proboque, deteriora sequor! Quo facto nulla est mulieribus praeassertim regula, nullus est mos, et quotidie mutant perridicule vestem, modo si velit Parisiorum usus, « penes quem est ius et norma *vestiendi!* ».

Ego. Optime Horatii verba in rem in torqueas.

ANS. Quae perpetua vestium novitas! Quae prorsus stultitia et mentis perversitas! Mirum equidem, si eadem unum diem permanserit! Hinc rerum egestas, et omnia in mala praecipitant.

Ego. Quid dicam? Recte ais! Sed macte virtute, amice, et tristia atque improba tempora cadent atque confidimus et nos cum patribus, fore ut citius adsurgat felicissimum sidus.

ANS. Speras, sed inane!

Ego. Cur ita de hominum virtute tam ignominiose diffidis?

ANS. Scio enim quid dicam. Lege, si cupis, omnes veterum historias, lege potissimum poetas, qui populorum mores graphice effingere consueverunt, et facile videbis, qua acrimonia, qua animi bili, suorum temporum luxum, hominumque perversa ingenia, hac in re, insectentur, et quot crebris quantisque reprehensionibus animum suum effundant. Satis erit, si hic vel obiter ridiculam antiquorum levitatem delibaveris; quo facto, nulla mihi est iam sperandi potestas.

Ego. Verum, ni tibi erit molestum, ve-

lim et ego quaedam in medium proferre, quae forte novisse laetaberis. Haud ita pri dem, in quadam Urbis ephemerede subridens legi I. Toaldum, saeculo christiano decimo octavo, clarissimum Patavini Archigymnasi doctorem, opus edidisse vulgo inscriptum: *Del conduttore elettrico sul campanale di s. Marco*. Lepide ipse re publicae rectores admonet, ut prudenter caveant, ne quid res publica detrimenti patiatur, ob insignes easdemque enormes foeminarum comas! Quam acute atque subtiliter vanum Venetarum ornatum scriptor inussit!

ANS. Si tu lepide immodica mulierum galericula incusas, quae ipsa de caelo fulmina in terras admoveant, animi causa et liceat mihi ad Aegyptiorum vetustissimorum tempora respicere, quando illi quoque prudentissimi viri galeris amplissimis ornarentur, ut quisque ex ipsorum monumentis eruere poterit, quae sunt nuperime effossa. Et quod caput est ac in primis memorandum, viris praecesserunt mulieres, praeassertim in capitibus falso tendendis, eosque longe sunt supergressae.

Ego. Ergo, quis talia audiendo temperet a cachinnis?

ANS. Maiora videbimus. Hector, Priami spes qui fuit fidissima Teucrum, apud Homerum (l. VIII) acerbe Paridem increpat, quod nimio studio caesariem exornet. Clearchus, acerrimi iudicii vir, idemque Aristotilis alumnus, ut quo fastidio galeros habeat in primis ostendat, eos praeter ceteris Lapithes barbaros adhibere memorat. Ad hos, Caudeles, Mausoli Lyciorum regis procurator, capillamenta hominum gravi pressit tributo, et, ut poëtice loquar, eum, qui

Reticulumque comis auratum ingentibus implet.

Ego. Tu mihi in mentem revocas omnium gravissimum exemplum. Est enim acer tetricusque Hannibal, qui a galero minime abhorrebat. Haud desunt qui di-

cant hoc eum fecisse, ne a mercenariis suis nosceretur.

ANS. In hoc gravi dicendi certamine, patere, amice, me aliquid quoque de Romanorum more addere. Scito enim et viros illos agrestres, victis Graecis, eorum vestigia secutos, et comam coluisse, et ignobile capillamentum adhibuisse; et mulieres ne inferiores ex hoc praelio cedere viderentur, corymbum gessisse. Hinc fortasse Phaedrus exclamavit: *Quanta species! cerebrum non habent!*

Ego. Verum dicas, amice, et tibi assentior « et cunctae simul assensere cohortes! » Et ipse populus Hebreus, aliorum populorum vestigiis insistens, inter quos vivere consueverunt, et vestes adoptat profanum que galerum, eorumque studio ita fuit abreptus, ut Isaias nomine Dei eos concreparet, minaretur, furore sic quodam poetico abreptus: Deus iratus crines capitis filiarum Sion ignobiles permutabit atque dissolvet; earumque capellamenta indignabundus nudabit.

ANS. At tandem nova rerum conditio ac saeculorum ordo nascitur...

Ego. Quid dicas? Parvo admodum tempore improba mortalium conditio in peius recessit. Quum primum nova est orbis series exorta, et divina Christi sapientia purioribus suis admonitis humana pectora informavit, perversum corporis ornamentum mutatur, pro re nata ab effusione cultu rededit, et Christiani, veluti ex composito religiosorum modestiam et romanam dignitatem miscere consueverunt. At paulo post, sic se natura perversis iterum moribus corrumpi patitur, ut ipsa Christianorum severitas sensim sine sensu ad interitum redigi videretur.

ANS. Quam est deflenda mortalium debilitas et casibus obnoxia!

Ego. Recte. Quamobrem, si de comitatummodo sermo esset, mulieres Christianae in eam se consuetudinem adduxerunt, ut nec vestis habitu neque alio

insigni a ceteris matronis differrentur. Ad rem faciunt aculeata verba, quibus s. Paulus apostolus mulieres monuit, ne invercunde in Angelorum obsequium ad templum accedere auderent.

Et Tertullianus, qui acerrimo ingenio valebat et vehementissimo odio in mores corrugendos Christianorum suae aetatis deperditos ferebatur, vividis adeo coloribus corruptam civium consuetudinem depinxit, atque in vitia aspera invectus est...

ANS. Quam vere, quam apte, si vel florente Christianorum gravitate, in pessimum ruitur, nos de virtute desperare debemus!

Una salus victis, nullam sperare salutem.

Et illo tempore inter Christianos multi aderant cinaedi et malaci, qui crines calamistro inurere consueverunt vultusque colore fucu mentiri! Et Cyprianus, qui Tertullianum exceptit, ex Africa profectus, acerrimum eius ingenium securitus, gravioribus quoque argumentis et Pontificali nisus auctoritate, totus in eo fuit ut Christianos, omni ornatu ad ostentationem comparato neglecto, a pessimo impudicorum virorum tramite deduceret.

Ego. Haec autem quaestio vires acquirit eundo. In mentem enim opportune occurunt quae, severiori stylo ac presso, more suo, descripsit Hieronymus de Praetexta, quae Eustochiae virginis neptis, caput contra ordinem plus aequo exornavit. Secundum quietem Angelus ei minax adparuit, dicens: Gravi tu poena gravia commissa lues. Eius enim manus miserrime exaruerunt.

ANS. Dicam paucis quid fusiis Uldericus Vitalis, magni iudicij historicus, narrat de Sartone, Suetiorum Episcopo: Henricus primus, Anglorum rex, anno Christi labente millesimo quarto, apud Carrington, cum aulicis omnique exercitu, sabato sancto, Episcopum in Aede maxima orationem de rebus divinis dicentem audire voluit.

Vir ille sanctissimus, hanc nactus opportunitatem, vehementius inania corporis ornamenta, et comas potissimum prolixiores easdemque calamistro studiosius inussas incusavit: Haec sunt, clamabat, improba nunc diabolica inventa, Deo maxime odiosa, atque a Conciliis saepe saepius apertissime et contemptissimis verbis condemnata.

Quibus auditis, commotus rex et galeri quasi pondus indigne ferens, sui peccati publice poenitentia coepit, suamque comam humillime deponere cupiens, ad episcopum accessit, et: Caede, – inquit, – caede has improbas atque execrabilis sarcinas. Tunc Serton, veluti rei suae securus, ut eventus comprobavit, eductis ex vestibus forficulis, densissimos capillos praecisit, et
Crines vibratos calido ferro, myrraque madentes, Ambrosiaeque comae divinum vertice odorem Spiravere ...

Tum et caesaries comitum cecidit, amicorum magistrorumque militum, ad ultimum universi exercitus.

Hoc vere fuit memorabile capillorum excidium, vera capitis clades, ut Romanorum ad Trasimenum. Quo facto, si multis est laudibus digna Episcopi eloquentia, nec eius quoque brachii fortitudo est minus laudibilis, quae uno eodemque tempore hoc longum onus improbumque in caedendo sustinere potuit!

Ego. Utinam et alii nobile Henrici regis exemplum sequantur!

ANS. Ne merito mihi dicas: *Claudite iam rivos, pueri, sat prata biberunt!* Ad dam enim, Concilium Turonense anno millesimo quingentesimo tertio et vigesimo hanc comarum rationem improbandam sanxisse atque a sacris remotam, ut paulo antea Constantinopolitanum. Quin imo et Calvini sectatores ut viri mulieresque ita ipsi immodice comati a templis arcerentur, rigide statuerunt.

Ego. Quid de foeminis, quae e contra capillos viriliter gerunt?

ANS. Ipsas insanire, aio, et mox maritos ad insaniam adigere.

Ego. Faxit Deus ut tandem aliquando haec pervicaces ad saniora consilia revocentur.

ANS. In hoc uno est confidendum. Nulla est spes alia sulutis. Vale.

Ego. Vale et tu, bonoque et fidenti sis animo.

I. B. F.

PRO IUNIORIBUS

Parvum antibarbarum.¹

Resurgere – Denuo surgere; Reviviscere; In vitam redire (reverti); Vitae reddi; Spiritum resumere; Ab inferis existere.²

Retractatio – Palinodia.

Revelare (aliquid). – Patefacere; Rei indicium facere.

Reverendus - Amplissimus.

Revisor - Censor.

Rigatterius - Propola.

Rigor - Asperitas; Morositas; Severitas.

Riones urbis - Regiones urbis.³

Robuste - Nervose.

Robustum esse - Firmum (A viribus esse; Viribus valere; Virium firmitate (Nervorum robore) praestare.

Rogationes - *Rogationes maiores*: Sollemnis pompa et supplicatio uti segetes bene eveniant. - *Rogationes minores*: Supplicationes trium dierum ad caeli intemperiem averruncandam; Supplications in triduum sollemnes ut Deus fruges, frumenta, vireta virgultaque grandire beneque evenire sinat.

Rolum - Album,⁴ Numerus.

¹ Cfr. fasc. sup.

² *Resurrectio* - Anastasis.

³ *Rionis incolae* - Regionarii vici.

⁴ Itaque; In albo describere; In eodem numero profiteri se censeri velle. - *Rolum civium (populi) formare*: Populi aevitates, soboles, familias censere.

Rota (Sacra Romana) - Sacrum XII virorum consilium litibus iudicandis.¹

Rubedo - Rubor.

Rumpere (legem) - Legi non obtenerare; Legem neglegere.

Ruptamina - Rudera.²

Sacristanus - Aeditus; Sacrarii curator (custos; tutor): Sacrae aedis custos.

Sacristia - Sacrarium; Vestiarium templi; Locus instrumenti sacri (supellestilis sacrae).

Saggiator (auri argenti...) - Exactor (auri, argenti...).

Sagittare (aliquem) - Aliquem sagittis confidere; Missilibus configere (figere; confodere); In aliquem sagittas vibrare.

Salutare (aliquem) Alicui salutem dicere (impertire).³

Salutifer - Salutaris.

Salvere - Servare.⁴

Sanctuarium - Sacrarium.

Sanctum esse - Spectatae pietatis virum esse; Sanctimonia morum excellere; Vita integerrima praestare; Incorrupta vitae norma uti; Sanctissimam vitam agere.

Sanguinem (alicuius) effundere - Hostilem sanguinem fundere; Occidere (Interficere) aliquem.

Sanpetrinus (Romae) - Faber Vaticanus; Ex collegio Fabrum Vaticanorum.

Sanus (aer) - Aer salubris.

Satisfactionem dare - Alicui satisfacere pro (de) aliqua iniuria.⁵

Scalpellinus - Qui coelum (scalprum) exercet (tractat); Marmorarius.

¹ *S. Romanae Rotae Decanus*: Sacri XII vir. cons. lit. ind. senior. - *S. Rom. Rotae Auditor*: Ex XII viris sacr. cons. lit. iud.; Vir Urbanus sacr. cons. lit. ind.

² *Murus ruptaminibus confectus*: Murus caementiticus.

³ Dices tamen: « Saluta eum meis verbis (meo nomine) »; nunquam vero: « Saluta eum a me ».

⁴ Itaque *Saluator*: Servator (Sospitator). - *Salvatix*: Servatrix (Sospita).

⁵ *Satisfactio* enim est « excusatio ».

Scandalum - Improbum (Malum; Pravum) exemplum.¹

Scandere (versum) - Metiri versum; Versiculi pedes enumerare.

(*Ad proximum numerum*).
I. F.

ANNALES

Post Helveticum conventum.

Post Helveticum conventum ad Locarnum recens habitum, in quo ea foedera sancta sunt, quae firmam spem tandem afferrent futurum ut tandem verae pacis fundamentum positum fuerit, sequutae sunt pactiones inter Italiam Civitatesque Septentrionalis Americae foederatas de pecuniae restitutione mutuo datae; ex quibus, ab utraque parte bona cum voluntate actis, discrimina quaevis hinc etiam sopita sunt. Restat ut Gallia ab internis discordiis ob oeconomicas quaestiones agitata et ipsa res suas congruenter componere queat; quod ex animo ominamur.

Interea Germania novas easque sponsiones offert de armis in statutis limitibus continendis, ut exterarum copiarum proximam demigrationem ab Agrippina Colonia possibilem reddant.

**

Syriacum et Mauritanum bellum.

Inter vero haec pacis fausta indicia, quibus addi potest compositio, quae ex Societas Nationum subsidio, Graecos inter atque Bulgaros feliciter intercessit, tum Syriacum tum Mauritanum bellum perdu-

¹ Itaque *Scandalizare*: Exemplo aliquem offendere; Improbatis (Pravatis) exemplum alicui praebere; Peccandi exemplum suppeditare; Offensioni esse alicui; Offensionem alicui afferre; Alicui malo exemplo esse. - *Scandalizari*: Offendi; Exemplo offendi; Offensionem accipere.

rant: illic rebellibus pressius Damasum urbem obsidentibus et contra Gallos omnium civium defectionem movere conantibus; hīc caeli tempestate militarem quamlibet decretoriam actionem impediente. Sorte interim sua utitur callidus ille Abd-El-Krim, qui dum ad deditonem se proximū de die in die simulat, revera nova arma novosque armatos comparat.

**

In Sinis.

Neque melior in Sinis rerum status videtur. Nunciarunt enim Fang, alterum ex supremis militum ducibus, Pekino urbe potitum fuisse, rei publicae praeside Tuan-Chi-Fui et bellicae-rei administro in carcerem detrusis.

**

Regalia funera.

Londini cum Anglorum civium omnium luctu supremum diem obiit Alexandra regina, Eduardi VII regis vidua.

Kal. Decembr. MCMXXV.

POPLICOLA.

VACUI TEMPORIS HORA

Redit iam cum nataliciis Dominicis diebus anni tempus a pueris tamdiu exspectatum, in quo maxime crustulis, bellariis, nugis, crepundiisque omnis generis iordanantur. Quid si haec aliquantis per vobiscum hodie recolens, eorum nonnulla notem ad amussim iam apud antiquos maiores nostros Latinos inveniri, et in deliciis puerorum illorum fuisse?

Iamvero in rebus ipsis, quae **crepundiorum** universalis nomine indicabantur, plura sunt, quae amuleti superstitionis causa etiam nunc pueri decorantur. Neque tantum pueri: nonne in nostris nundinis, et ab ipsa Roma non longe, videamus alium alii offerre *lunulas*, *annulos*,

securiculas *ancibites*, *situlas argenteolas*, *maniculas*, aliave huius generis, *corniculis* *suculisque* non exceptis, et *crepitaculis*, unde « a crepando » seu tinniendo, proprie crepundiorum nomen?

Pupa autem, quo verbo adhuc in nostro vernaculo ad infantulas significandas, ut prisci Latini, utimur, erat et illis temporibus puellarum in delectamentis, plerumque ex linteo insuta, tomento infarcta, fasciata vel vestibus amicta; et credendum est eam religiosius quam nunc servari, quod Romanae puellae ad pubertatem proxime tamquam virginitatis suae insignia Veneri offerrent, ut fauste futurum matrimonium ipsis cederet. Neque deerant pupae cera confectae, quae *plagunculae* dicebantur, quemadmodum videre est apud Ciceronem, *All. VI*; neque *cunariae*, quae singulari, pariter atque apud nos, nutricum genere vestiebantur. *Cunae* enim, sive *Cunulae* et *Cunabula*, inter puellarum nugas recensenda quoque sunt.

Ut de lusibus puerorum nonnulla attingamus, *neurospaston* imprimis nobis occurrit, de quo Apuleius: « Qui in ligneolis hominum figuris gestus movent, quando filum membra, quod agitari solet traxerit, torquebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad omne ministerium praesto erunt, nec invenuste totus videbitur vivere ». Et Petronius: « Larvam argenteam attulit servus sic aptatam, ut articuli eius vertebraeque laxatae in omnem partem verterentur ». Hinc Horatius (*Satyr.*, II, 7, 82):

Duceris ut nervis alienis mobile ligrum.

Neurospaston itaque imaguncula erat tali artificio intus compacta, ut si occultum nervum seu fidicula traheretur, ad speciem hominis vivi movere membra et totum corpus videretur; uno verbo, quam Itali nos hodie *burattino*, *marietta* nuncupamus.

Ut de *pilis* taceam, de *ocellatis* parvis scilicet lapillis rotundis, - ita fortasse dicti

quasi parvos oculos referent, - quibus tam frequenter pueruli et hodie ludunt, pariterque de *turbine*, de ligno illo forma metae inversae, ima sui parte in acutum desinente, scutica circumacto, quod nos *trottola*, *picchio* dicimus, *trochum* memorrem, eo magis quod ad pristinum omnino redactum a pueris, nescio quo casu, nostris diebus fuerit, ad circulum nempe seu rotam ferream, ferreo manubrio, quae *clavis* nuncupabatur, adunca in capite, deflexa in collo, impulsum; atque *tabulam* in cuius figuris conspicere datur quod apud nos *bigliardino* nuncupatur: tum non tantum parvis pilis, sed nucibus per eam ludebant pueri Romani, quas per planum plus minusve inclinatum ita agebant, ut adversarii tangerent, suasque sic facerent.

Sed iam, ne longiores fieremus, claudendi rivi sunt; non tamen prius quam de *maniis* mentionem fecerimus, turpibus deformibusque personis ad infantum terribilimenta effictis. Nonne ex ipsis et *Befanam* nostram deducere licebit?

**

Ne autem hodie pedem quidem unum a proximis sollemnibus - quae singulis lectoribus meis bonorum omnium plena ominor ex animo - trahamus, *cantiunculae* concedamus locum, quam socius noster H. Degl'Innocenti in honorem Iesu Christi infantuli composuit et amico desideratissimo Augustino Frotzio dicavit:

Iesule care,
Scite puelle,
Quam bene vincis
Corda lepore!
Pulchrior Eos
Candidiorque
Vere tegenti
Prata ligusto,
Dulce tenellas
Porrigis ulnas,
Sicque videris
Ore profari:
- Eia venite;
Quem timor arcet?
Haud metuendus
Parvulus infans.
Cui, Superorum
Aede relicta,
Omnibus expers
Incubo foeno?
Cui mea mordet
Membrula frigus,
Cuique madescunt
Fletibus ora? -

Currite gentes
Undique adite
Atque venustis
Oscula labro
Figite plantis.
Ipse Theander,
Ipse Redemptor,
Ipse virorum
Dulcis amicus,
Corda lepore!

Omnibus Ipse
Vita salusque
Ipse Beatis
Gaudia complet.
Iesule care
Scite puelle,
Parvula divi
Victima amoris,
O mea vinci

**

locosa.

Tuccius medico:

- Hei mihi! Graviter laboro. Atque tamen edo ut lupus, bibo ut bos, dormio ut glis...

- Non itaque me consulas, sed veterinarium!

Tuccius in schola.

MAGISTER - Io, Tucci, analysin age periodi huius: Georgius aegrotavit die Iovis.

TUCCIU - Georgius; argumentum.

MAGISTER - Bene!

TUCCIU - Aegrotavit: tempus praeteritum verbi aegrotare.

MAGISTER - Recte!

TUCCIU - Die Iovis: tempus...

MAGISTER - Tempus?!

TUCCIU - Ecquid non? Tempus feriatum!

Aenigmata.

I

Sex mihi litterulae: telum designo trisulcum,
Quod Iovis irati dextera saepe vibrat.

Binarum sedem commuta litterularum:

Misceri propero fluctibus Oceani.

Nunc mihi dona caput: pello caliginis umbras
Et spargo rerum cuncta nitore meo.

II

Sum verbum? Veto te discedere lector amice.

Sum nomen? Rutila vestio luce polum.

Aenigmata in superiore fasciculo proposita his respondent: 1) *Rudis*; 2) *Orbita-s*.

IOSFOR.

PANCRATIUS

[10]

Actio dramatica FRANCISCI WIELAND — (Latine redditum *Andr. Haberl*)

HYPH. (*furens*): Nisi tam amice vinum dedisses, modis vapulates omnibus. Nostin' res quomodo se tibi habeat? (*Pancretius interim edictum abstulit*). Sed heus! Quidnam hoc loco tibi negotii est? Abi! Apage te! Nam tu mihi fodiendus es, et est mihi molestum interire te.

QUADR. Mihi sane, pol, non minus.

HYPH. Ohe! Tene! Alterum video: (*Pancretius cito se aufert. Hyphax promittit lanceam. Quadratus exceptam iactat post partem et cito sequitur Pancretium. Hyphax currit usque ad partem. Deinde anhelans*): Proh deum fidem! Ista sunt praestigiae! Nunquam occurri tantae virtuti antehac. Me, militem totius centuriae fortissimum, nulló iste superat negotio. Et una puer stetit. Quid illis, amabo, tam sero hic negotii? Sed integra pendente adhuc tabula nulla video opus esse sollicitudine. (*Paulisper eodem haerens vestigio oculis defixis humi*): Tantum me isti terruerint, nec scio an nemo prorsus huc accesserit, vino potus, ut fit, plus viderim, quam fuerit, omnia somniaverim. Sed tamen lanceam ubi esse dixerim? Ergo praestigiares planissime arte magica eripueret lanceam. Quamquam quid refert? Corvinus alteram providerit. Summum est, quod pendet tabula; hoc illi gratum, hoc dignum laudi fuerit.

SCENA IV.

HYPHAX, CORVINUS, TORQUATUS, MILITES.

CORVINUS (*accedit; aspecta aliquamdiu tabula fertur in Hyphacem*): Ubi est, actutum cedo, furcifer!

HYPH. (*quietus*): Nam quam rem significas?

CORV. (*clamans*): Edictum Caesaris, stipes?

HYPH. Placide, placide Corvine: ecce, quod custodiendum dederas.

CORV. Ubinam, cerrite! Ipse rem examina!

HYPH. (*progressus mutus contuetur tablam; tum*): Haec enim vero tabula est, quam heri sollicite suspenderas.

CORV. O vervecem! An pluris tu tabulam feceras, quam quae fixa scriptura erat? Ea ablata est!

HYPH. (*quietus*): Ad scripturam quod attinet, quum nunquam in ludo fuerim, rem haecce minus ego intellego. Sed spissa hac nocte erat nebula; nebula fortasse litterae delatae sunt.

CORV. (*furens*): Et quod nox intempesta erat, vento fortasse abrepta membrana est.

HYPH. Recte dixeris, Corvine.

CORV. O asinum! Sed age, amoto ludo dic, quis hac nocte huc venerit.

HYPH. Venerunt duo.

CORV. Quinam?

HYPH. Praestigiares, vel etiam daemones.

CORV. Ineptias! Dic, quid fecerint.

HYPH. (*apertis oculis, diducto ore, gratter*): Circiter medium noctem ad me accedit giganteum corpus. Primum comiter loquitur... Postremo mihi in mentem venit, quicumque propinquassent, transfigendos esse.

CORV. Cur non confecisti igitur?

(*Ad proximum numerum*).

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

ROMAE. — TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS.

INDEX RERUM VOL. XII

(AN. XII — FASC. I-XII)

	PAG.
Colloquia latina.	
Ex dialogis familiaribus Antonii Van Torre; passim retractavit hodiernisque moribus aptavit <i>I. F.</i> :	
Petitur facultas ad varia	11
Facultas varia petitur egrediendi schola	31
Obsequia scholastica invicem praestita	46
Coemptio rerum quae ad scholam	64
Accusatio varia scholastica	158
Studium rerum ediscendarum	176
Deambulatio (<i>E. Jové</i>)	139
Vide etiam Communia vitae ; Varia .	
Communia vitae.	
De nonnullis ad mundum muliebrem spectantibus (<i>M. Ricci</i>)	10
Plautus vivit adhuc in Italorum sermone (<i>M. Ricci</i>)	175
De monstruoso recentioris vestis genere (<i>I. B. F.</i>)	189
Epistolare Sociorum commercium.	
De valetudine sua - Iterum de <i>refrain gallico</i> - De <i>siccatorio, fulminivomis</i> , aliisque novis verbis latine redditis (<i>A. Avenarius</i>)	28
Nova verba in latinum sermonem inducenda (<i>E. Jové</i>)	67
De novis vocabulis in latinum sermonem inducendis (<i>A. Avenarius</i>)	100
De quadam carmine in honorem B. Aloysii Gonzaga (<i>I. B. Francesia</i>)	140
De nuperis vocabulis in M. Tullii latinitatem reddendis (<i>H. Iacobelli</i>)	153
Geographia.	
De sancto Petro « in Bosco » (<i>I. B. F.</i>)	30
De coenobio, cui est nomen « La Sacra di S. Michele » (<i>Senior</i>)	98
Historica.	
De annis sanctis (<i>Junior</i>):	
De primo anno sancto	7
Annus sanctus secundus	26
Annus sanctus tertius	39
Annus sanctus quartus, quintus, sextus	40
Annus sanctus septimus	41
Annus sanctus octavus	41, 61
Annus sanctus nonus	62
Annus sanctus decimus	63
Annus sanctus undecimus, duodecimus, decimus tertius	83
Annus sanctus decimus quartus	94

	PAG.		PAG.
Annus sanctus quintus decimus, decimus sextus, decimus septimus	95	In honorem Aegidii Forcellini (<i>Senior</i>)	147
Annus sanctus decimus octavus, undevicesimus	96	De scriptoribus Christianis et de lingua « universalis » (<i>I. B. Francesia</i>)	166
Annus sanctus vicesimus	112	Necrologia.	
Pius IX P. M. et annus sanctus vigesimus primus	113	Franciscus Xaverius Reuss (<i>I. F.</i>)	35
Leo XIII P. M. et annus sanctus vigesimus secundus	171	Franciscus Xaverius Reuss (<i>Alma Roma</i>)	37
Annus sanctus vigesimi saeculi primus	184	Ioachimus Berthier (<i>H. Degl'Innocenti</i>)	186
Ludovicus Pastor historicus (<i>I. B. Francesia</i>)	59	Philosophia ac Theologia.	
Ticinensis athenaei centenaria commemoratio (*)	80	Doctrinae de Indulgencie brevis conspectus (<i>E. Hugon</i>)	24
Iosephus Cafasso (<i>I. B. Francesia</i>)	81	Pro Iunioribus.	
De Beata Michaëla a Ssimo Sacramento (<i>E. Jove</i>)	118	Parvum antibarbarum (<i>I. F.</i>)	12, 32, 48, 65, 84, 101, 120, 137, 155, 174, 192
Concilii Nicaeni I centenaria commemoratio (<i>H. Degl'Innocenti</i>)	132	Roma Sacra.	
Vide etiam <i>Archaeologica, Ars.</i>		Petrus Canisius e S. I. inter Romanae Ecclesiae doctores relatus	103
Hygienica.		Ex Suprema S. Congregatione S. Officii opera proscripta et damnata	142
De morbo qui ab ictu solis vulgo nuncupatur (<i>R.S.</i>)	117	Scenicae fabulae.	
Libera a pittaciis responsa (A Secretis).	17, 53, 90, 107	Pancratius. - Actio dramatica <i>Francisci Wieland</i> . (Latine reddidit <i>Andreas Berlin</i>)	18, 36, 54, 72, 108, 126, 144, 162, 179, 196
Libri recens dono accepti	53, 71, 179	Sententiae.	
Litterae et Philologia.		Ex <i>P. Syrio</i>	6, 9, 82, 116, 117, 169, 173
De fontibus M. T. Ciceronis librorum qui manserunt de re publica et de legibus (<i>I. Galbiati</i>)	4	Vacui temporis hora (Iosfor).	
De Titi Livii recenti quadam larva (<i>A. Aureli</i>)	20	« Calceomantia » seu « Solemantia »	15
De latinarum litterarum historia praelectiones (<i>F. Ramorinus</i>):		Tormenti bellici ictus a terra ad lunam	34
IV. Quid Latinorum cultus et humanitas ex disciplina Etruscorum in rem suam derivaverint. De rebus divinis deque arte divinationis, praesertim de haruspicina - De rebus musicis et arte istrionica et Fescennina - De lingua Tusca apud Latinos, tum quod pertinet ad voces tuscas a Romanis usurpatas, tum quod ad vocabula graeca, quae Romani a tusco ore auditam in patrimonium sermonis acceperunt -		De incendiaria bolide P. Maffei	34
De arte et artificibus Etruscis apud Romanos. Nonnulla de vestibus	41, 55	De abstinentia - De ieiunio	51
V. Quae humanitatis et doctrinae vestigia apud priscos Romanos deprehendi possint quod ad deorum cultum pertinet - De Salis sacerdotibus et Carmina Salaria - Fragmenta carminum Saliarium	78, 91, 111	Flores	88
VII. Litterarum reliquiae in vita privata pri scorum Romanorum: I Proverbia rei rusticae - Carmina popularia	183	« Scansorium » sive « Adscensorium »	105
Suavis Francisci Xav. Reuss memoria (<i>M. Galdi</i>)	58	De granadilla	106
De certamine poëtico Hoeufftiano anni MCMXXV	86	Res casu repertae	123
De Mauritio Jókai, fabularum Romanensium scriptore (<i>V. Lakatos</i>)	109, 127	Cordis substitutio	142
		« Photophonum »	160
		De crepundiis	194
		Exploratores scholastici (<i>Subalpinus</i>)	160
		Triginta et amplius iuvenum millia peregrinantes in Urbem (<i>Subalpinus</i>)	178
		Gallus Monens (<i>Subalpinus</i>)	16, 34, 52, 70, 90, 107, 124, 143
		Cantiuncula in honorem Iesu Christi infantis (<i>H. Degl'Innocenti</i>)	195
		Iocosa 17, 35, 53, 71, 90, 107, 125, 143, 160, 179, 195	
		Aenigmata 17, 35, 53, 71, 90, 107, 125, 143, 160, 179, 195	
		Varia.	
		De quadam avaro (Ex <i>Schola morum Blanardi</i> latine reddidit <i>H. Iacobelli</i>)	49
		De benefico viro (<i>Id.</i>)	69
		De mira quadam ad Urbem peregrinatione (<i>Fr.</i>)	140
		Annus Carolinus (<i>I. Tasset</i>)	154
		Veritas in primis et ante omnia (Ex <i>Schola Morum Blanardi</i> latine reddidit <i>H. Iacobelli</i>)	178